

O TVORENICAMA U DON MIHOVILA PAVLINOVIĆA

Gordana Laco, Sanja Vulić

O don Mihovilu Pavlinoviću (Podgora, 1831. – Podgora, 1887.), poznatom hrvatskom političaru, preporoditelju, piscu, leksikografu, prikupljaču hrvatskih riječi, narodnih pjesama i poslovice, u našoj znanstvenoj literaturi ima podosta istraživanja. Razmotrena je njegova iznimna uloga u hrvatskoj politici, književnosti i jezikoslovlju druge polovice 19. stoljeća. Ovdje podsjećamo samo na temeljne značajke njegovoga cjelokupnoga rada. U Pavlinovićevu društveno-političkom djelovanju kao temeljna odrednica ističe se neodvojivost hrvatskoga naroda, jezika i države (Ravlić, 1969., Brlobaš, 2013.).¹ Njegova borba za ujedinjenje i samostalnost hrvatskoga naroda, zemlje i jezika razvidna je u svim njegovim djelima, a primjera radi izdvajamo samo jedan od njegovih mnogobrojnih odlučnih poziva k nacionalnomu osvješćivanju:

„Nikakav jezik do hrvatskoga jezika u Hrvatskoj da ne vlada. (...) Pravice su hrvatske, da nijedan zakon, nijedan jezik, nijedan čovjek nehrvat ne sudi i ne zapovieda u zemlji hrvatskoj.“ (Besjeda u Jesi, na slavi Imotske Čitaonice g. 1870., u Pjesme i besjede, 1873.: 288. – 289.)

Glede pravopisne i gramatičke norme posve je razvidno da se zalagao za jezik zagrebačke filološke škole i pisao je u skladu s tom normom (Brlobaš, 2013.). Razmatran je i Pavlinovićev odnos prema leksiku. Ravlić opaža da Pavlinović kadikad rabi lokalizme, ali i

„...kroji nove riječi: parobrod naziva *parovoz*; operu, glazbeno djelo, zove *pjevokaz*; nama danas uobičajenu tuđu riječ kaos naziva *tišmen*, itd., u želji da hrvatski jezik bude potpuno svoj. To je vrijedilo u njegovo doba, a to bi morala biti težnja svih generacija.“ (Ravlić, 1960.: 209.)

Na osnovi Ravličevih spoznaja (1969.) i Marković (2011.) potvrđuje da je Pavlinović prikupljao po srednjoj Dalmaciji pučke riječi i izraze te skupio zbirku od 4 000 do 5 000 riječi koju je krajem 1867. ili početkom 1868. predao Akademiji za njezin rječnik. Tom su se zbirkom služili i Ivan Dežman za svoj rječnik liječničkoga nazivlja (1868.) i Bogoslav Šulek za rječnik znanstvenoga nazivlja (1874. – 1875.). D. A. Parčić 1874. svoje drugo izdanje hrvatsko-talijanskoga rječnika dopunio je s „više tisuća riječi“ što mu ih je iz dotad neobjavljene svoje zbirke bio ustupio M. Pavlinović te obrađivači Akademijina rječnika (Marković, 2011.:56.). K tomu valja dodati da se Pavlinovićevim djelima služio i Skok pri izradbi Etimologijskoga rječnika (1971. – 1973.) i u njem se nalazi podosta riječi s potvrdama u Pavlinovića.

---

¹ Odras je toga čvrstoga gledišta i obrana samoga hrvatskoga imena. Primjerice, kad je bio zastupnikom u Dalmatinskom saboru, na upit Luke Zore iz Dubrovnika „...koje je ime našem jeziku?“ Pavlinović je lakonski odgovorio: ‘Koje i narodu!’“ (Soldo, 1987.: 265.)

Pavlinovićev izniman doprinos hrvatskoj leksikografiji potvrđen je i novijim istraživanjima. Anić u Pavlinovićevim Različitim spisima (1875.) uočava *prebogati rječnik*, s nemalim brojem prevedenica i tvorenica, koji nam je vrijedan, među inim, i zato što „na planu tvorbe i tvorbenih potencija izoštrava naš osjećaj u pravcu razumijevanja jezične strukture.“ (Anić, 1990.: 360.)

Brlobaš (2013.) razmatra Pavlinovićeve Različite spise, 1875., i Hrvatske razgovore, 1877., te opaža da u njima nerijetko uz hrvatsku riječ (tvorenicu ili prevedenicu) navodi u zagradama posuđenicu, što smatra važnim prinosom leksičkoj razini hrvatskoga jezika. Autorica donosi popis tih riječi i pokazuje koje su od njih preuzete u spomenute rječnike, te zaključuje da

„...objektivna prosudba takva Pavlinovićeve jezičnoga djelovanja zaslužuje svaku pohvalu autoru koji je svjesno nastojao supostaviti hrvatske istovrijednice riječima stranoga podrijetla i razvijao leksički sustav hrvatskoga jezika: na sinkronijskoj osi to je tada bila važna jezična činjenica, koja je svojim rezultatima mogla i dublje zaživjeti uporabom u jeziku, te danas s dijakronijskim odmakom ne bismo trebali propitivati njezinu jezikoslovnu vrijednost i opravdanost. (Brlobaš, 2013.: 22.)

Stoga, nastojeći pridonijeti dosadašnjim spoznajama, u ovom radu razmatramo tvorbenu motivirane riječi koje su uporabljene u djelu Pjesme i besjede Mihovila Pavlinovića, 1860. – 1872. (dalje u tekstu PB), čime želimo pridonijeti potpunijemu poznavanju njegova leksika i hrvatskoga književnoga jezika njegova doba. Izabrano Pavlinovićevo djelo pruža mogućnost istodobnoga pogleda u njegove pjesničke i prozne tekstove. Valja podsjetiti da je Šenoa, svojedobno nakon objavljivanja toga djela, o njem vrlo pohvalno pisao i znakovito zaključio:

„Nevezani slog Pavlinovićev jednako je liep kao i vezani. (...) Tko hoće, da mladića ponudi slašću čiste hrvaštine, neka mu ponudi Pavlinovićevu knjigu; tko mari uvjerit do kolike sile i ljepote zajedno se hrvaština dotjerat može, neka prouči Pavlinovićevu knjigu; ova nam je ponajbolji kašiput, da nam valja jezik učit pod Velebitom na žalu sinjega mora. A. Š.“² (Šenoa, 1873.: 573.)

I suvremena književnoteorijska gledišta potvrđuju vrijednosti Pavlinovićevih djela: obično se u njima ističe bogatstvo jezika, iznimna izražajnost i slikovitost. O Pjesmama i besjedama Frangeš npr. zaključuje da to djelo

„simbolizira ukupno djelovanje Pavlinovićevo: pjesnik i besjednik; što je ostao svega života. Besjednik prije svega.“ (Frangeš, 1990.: 275.)

---

² Šenoina sintagma *pod Velebitom* podrazumijeva čitavo hrvatsko priobalje, od sjevera do Boke Kotorske (koja je tada bila u sastavu njegove Dalmacije). Nastala je na temelju Pavlinovićevih zapisa jer je Pavlinović, ističući težnju za sjedinjenjem Trojednice, odnosno nužnost političkoga i svekolikoga sjedinjenja Dalmacije s ostalim hrvatskim krajevima, više puta govorio „mi Hrvati, s obe strane Velebita“ (v. npr. u Različitim spisima, 1875.: 261., 254., 405.).

Kao besjednik, nastojeći se dojmiti slušatelja i čitatelja,

„stvara on posve osoban tip jezika, oslonjen prije svega na pučki govor, na semantiku narodne izreke i na metaforiku koja je posve dostupna njegovoj publici.“ (isto: 288.)

U ovom su radu odabrane tvorenice koje se susreću u njegovim djelima, a u spomenutim dosadašnjim istraživanjima nisu obuhvaćene. Uz to su razmatrane i pojedine tvorenice koje je preuzeo od ranijih autora, ali su u Pavlinovićevo doba bile rijetke. Pavlinović ih je rabio kao bolji izbor umjesto kakve posuđenice ili kao stilski izražajnu riječ.

Odabrane tvorbeno motivirane riječi razmatramo s osvrtom na potvrde u rječnicima. Pri tom se ponajprije uspoređuju s Rječnikom hrvatskoga ili srpskoga jezika (JAZU, Zagreb, 1880. – 1976.; dalje u tekstu ARj.) u koji su unesene mnoge riječi iz Pavlinovićevih djela, a ne samo iz njegova rukopisnoga rječnika. Uz osvrt na suvremeno hrvatsko rječotvorje i suvremenu praksu pokazat će se da mnoge tvorenice koje nalazimo u Pavlinovića nisu zaživjele ili nisu zabilježene u suvremenim hrvatskim rječnicima,³ a vrijedni su pokazatelji tvorbenih mogućnosti kao i načina očuvanja i razvitka hrvatskoga književnoga jezika.

Izabrani primjeri riječi nastalih čistom sufiksalmom tvorbenom

U Pjesme i besjede Pavlinović je unio i svoj spjev Ognjišar (samostalno tiskan u Zadru 1865.) u kojem je pohrvatio antičke mitološke osobe i događaje. Mit o Prometeju u tom je spjevu prenesen na prilike u Hrvatskoj, posebice narodni preporod u Dalmaciji 1860-ih godina, pa je sukladno tomu takav postupak opravdan i prihvatljiv. Imenom *Ognjišar* Pavlinović označuje Prometeja, onoga koji je dao ljudima *oganj*, a budući da rječotvorje uvijek razmatra odnose među tvorbenim dijelovima na sinkronijskoj razini (dijakronijskom se bavi etimologija), uspostavlja se tvorbeni odnos s tvorbenom osnovom *ognj-* i sufiksom *-išār*.⁴ Antičkoga boga vatre, *kovača* Hefesta ili Vulkana nazvao je *Nakovnik*. To je ime izvedeno sufiksom *-nik* od skraćene infinitivne osnove glagola *nakovati*. Ime *Nahlepnik* (< *nahlep-a* + *-nik*) Pavlinovićeva je tvorenica kojom imenuje Epimeteja, Prometejeva brata: *Namienio divu Nahlepniku, / Ludom bratu mudrog' Ognjišara* (PB: 10.). Imenica *nahlepnik* u rječnicima nije zabilježena, jedino se u ARj. navodi imenica *nahlepa* „isto što i pohlepa“. Da je rabio imenicu *nahlepa* bilježi i Skok: uz glagol *hlepati* potvrđuje se „u Pavlinovića *nahlepa* ‘pohlepa’“ (Skok, 1971.: 501.). Zato se može zaključiti da

---

³ Suvremenim se rječnicima ovdje smatraju Šonje (gl. ur.), 2000.; Jojić i Matasović (gl. ur.), 2002. i Jojić (gl. ur.), 2015.

⁴ Valja pripomenuti da se gdje gdje u literaturi to djelo pogriješno naziva Ognjištar (što bi upućivalo na izvođenje od imenice ognjište). Na ta pogriješna navođenja upozorile smo u svojem izlaganju Iz rječotvorja don Mihovila Pavlinovića na znanstvenom skupu Zadarski filološki dani, Zadar, 8. – 9. 11. 2019. Dio ovoga članka temeljen je na tom izlaganju.

Nahlepnik nije odglagolska izvedenica nego izvedenica sufiksom *-nĭk* od osnove imenice *nahlepa*.

Pavlinović je rabio više puta u pjesmama i u prozi imenicu *razkolnik*, npr. u pjesmi Kotari: *Razkolnici o razkolu rade* (PB: 273.). Izvedena je od imenice *raskol+-nik* ‘onaj koji stvara raskol’ (=razdor, podjela), što je i sam pjesnik stihom pokazao. U tom je značenju unosi i ARj. s napomenom da se nalazi u Stulićevu rječniku, u Šulekovu i u Pavlinovića, a bilježe ju i suvremeni rječnici. Ta se imenica ne nalazi često u tekstovima 19. st.: kadikad u povijesnim sadržajima, posebice o vjerskim raskolima.

Vrijednim se čini podsjetiti na tvorbeno prilagođenu posuđenicu *kamatnik* ‘onaj koji uzima kamate’ (<kamat+-nik), koju Pavlinović rabi u Besjedama: *Kamatnik lukavo dere dužnika* (PB: 331.). Prema ARj. to je starija izvedenica, dobro potvrđena u hrvatskoj književnoj i leksikografskoj tradiciji, a istoznačnica *kamatar* potvrđena je od 18. st. Iako se *kamatnik* navodi u suvremenim rječnicima i u rječotvorju (Babić, 1990.: 218.), u suvremenoj praksi prevladava *kamatar*.

U 19. st. hrvatski su pisci često rabili imenice iz semantičke skupine vršitelja radnje ili nositelja osobine izvedene sufiksom *-ĭk* (Vulić i Laco, 2015.: 209.). Takve su izvedenice uočljive i u Pavlinovića. U Pjesmama i besjedama nerijetko je, i u stihovima i u prozi, umjesto glagolskoga pridjeva trpnoga rabio imenice izvedene od toga oblika sufiksom *-ĭk*. Primjerice, od gl. pridjeva *razslabljen* izveo je imenicu *razslabljenik* (*te legosmo ranjenici i razslabljenici*, PB: 264.), a od *zaboravljen* > *zaboravljenik* (*Mučenika, zaboravljenika*, PB: 5.). Uporaba imenica s tim sufiksom umjesto pridjeva trpnoga (*razslabljeni, zaboravljeni*) osjeća se kao stilski izbor jer se njime ističu ljudi, nositelji posljedica događaja o kojima pisac govori. Takav je postupak bio čest u pisaca 19. st., a objašnjava ga i Veber:

„Veoma često pridavnik, kojim se naznačuje osoba, pretvaramo u samostavnik, samo s tom nakanom da samostalnije izrečemo osobu; n. pr. miesto ‘Gluh nečuje’, kažemo: ‘Gluhak nečuje’...“ (Veber, 1869.: 115.).

ARj. bilježi imenicu *raslavljenik* (<raslavljen+-ik < raslavljen < raslabiti) ‘onaj koji je postao slab, nemoćan’ s napomenom da je samo u Stulićevu rječniku i „jednoga dubrovačkoga pisca XVIII. st.“, a nije naveden Pavlinovićev primjer. Natuknicu *zaboravljenik* nema ARj., a ne navode ju ni suvremeni rječnici, kao ni imenicu *raslavljenik*.

Izvedenica *rođenik* u značenju ‘roditelj’ prema ARj. potvrđena je u hrvatskim rječnicima od 17. st. (u Mikalje, Habelića, Belostenca), a u značenju ‘rođeni brat’ potvrđena je samo u Pavlinovića koji ju je zabilježio i u govorima oko Makarske. Primjerice, Pavlinović u Besjedi piše: *Brat uz brata rođenika* (PB: 211.). Iz konteksta je jasno da je imenica izvedena sufiksom *-ĭk* od gl. pridjeva *rođen*. Suvremeni rječnici nemaju tu imenicu.

Pavlinović je, uz imenicu *kršćani(n)*, kadikad rabio i imenicu *kršćenik* ‘kršćanin’ (kršćen+-ik), npr. *kršćenik može danas u oči pogledati turčinu* (PB: 218.).

Prema ARj. ta je imenica u tom značenju, kao i fonološka inačica *krštenik*, bogato potvrđena u hrvatskoj književnoj i leksikografskoj tradiciji od 16. st.⁵, „osobito po sjeverozapadnim krajevima“. Spominje ju i Skok (1972.: 197.), ne navodeći značenje i potvrde. Pripominjemo da u djelima 19. st., a kadikad i prve pol. 20. st., nalazimo nerijetke uporabe imenice *krštenik/kršćenik* u značenju ‘kršćanin’.⁶ U suvremenoj je praksi i u suvremenim rječnicima obična imenica *krštenik* samo u značenju ‘osoba koja pristupa krštenju’ (npr. Šonje, 2000.: 511.). Prema tomu, nameće se zaključak da je inačica *kršćanin* u tom značenju prevladala.

Imenica *plitkoumnik*, koju Pavlinović rabi u Besjedama, izvedena je sufiksom *-ik* od osnove pridjeva *plitkouman* (*plitkoumn-ik*) u značenju ‘plitkouman čovjek’: *Plitkoumnici koji nisu okusili mudrosti pritajane u ljudskom jeziku...* (PB: 203.). Naime, pridjev *plitkouman*⁷ u to se doba nerijetko rabio u hrvatskom književnom jeziku. I ARj. unosi tu natuknicu s napomenom da je samo u jednom primjeru i to Pavlinovića (*Radišu Bog pomaže*, 1871.). Ne nalazimo drugih primjera prethodno spomenute imenice *plitkoumnik* pa je to po svem sudeći Pavlinovićeva tvorenica. Pripominjemo da ju navode i suvremeni rječnici (Jojjić i Matasović, 2002.; Jojjić, 2105.).

Po istom je tvorbenom načinu načinjena izvedenica *tankoumnik* ‘tankouman čovjek’, npr. u Pavlinovića u podrubnici Ognjišara gdje u zagradama navodi i posuđenicu koja mu se značenjski poklapala: *Epimetej... nije nikad mario za mutna predviđanja tankoumnika (ideologues) što bi on zvao vjetrogonjam...* (PB: 27.). Tu izvedenicu nalazimo jedino u Pavlinovića, ne navodi ju ni ARj., pa se može zaključiti da je njegova tvorenica. Pridjev *tankouman* već se prije rabio. Ima ga Stulić (1806.) u značenju „hitropametna“ (=oštrouman, bistar), također Pavlinovićev suvremenik Šulek (1860.) (uz imenicu *tankoumlje*), a unosi ih i ARj., navodeći i Pavlinovićeve primjere. Suvremeni ih rječnici ne navode, samo u Jojjić (2015.) ima pridjev *tankouman*, ali u antonimnom značenju: ‘glup, koji nije pametan’.

⁵ Pripominjemo kako se podrijetlo izvedenice *kršćenici/krštenici* u značenju ‘kršćani’ može povezati s hrvatskom srednjovjekovnom liturgijskom tradicijom. Nalazimo ju, primjerice, u čuvenoj uskrsnoj *posljednici*: *Svetoj žrtvi uskrsnici dajte slavu krštenici*, koja je vjerojatno nastala u 11. st. U starocrkvenoslavenskom prijevodu našla se u liturgijskim knjigama 14. st. (Hercigonja, 1975.: 161.). Primjećujemo da je u toj pjesmi stesl. pridjev *hrbstvĕni*, a u hrvatskom prijevodu, odnosno kako se pjeva danas, umjesto toga pridjeva stoji imenica *krštenici/kršćenici*.

⁶ Nalazimo ju npr. i u Osvetnicima fra Grge Martića: *A vojuju za krst krštenici* (1861.: 89.); u Petra Preradovića, 1864.: *A ne ljudem, što za krštenike / Tobože ih brojiti imamo*. (Pjesnička djela Petra Preradovića, 1873.: 152.), a i u Drobnićevu rječniku (1846. – 1849.).

⁷ Vrijedno je pripomenuti da ARj. unosi natuknicu *plitkouman* s pogrešnom napomenom da je samo u Popovićevu rječniku, da nema drugih potvrda. Taj je srpsko-njemački rječnik objavljen 1879., 1886. – 1895., a pridjev *plitkouman* nerijetko se rabi u hrvatskim tekstovima u prvoj polovici 19. st. Nalazimo ga npr. u *Obćem zagrebačkom kalendaru*, tečaj 2., 1847.: 152.; u *Danici ilirskoj*, br. 24., 1849.: 152.; u Jerka Šutine, *Zabavno štivenje u hrvatskom jeziku za mladež dalmatinsku*, 1851.: 116. Također, rabili su ga npr. Adolf Tkalčević, *Listovi o Italiji*, 1861.: 175; Vatroslav Jagić, u *Književniku*, god. 2., 1865.: 362. itd. (www.books.google.hr/books?id)

Pavlinović je rabio, danas posve običnu, izvedenicu *činbenik*⁸ sa sufiksom *-benik*: *nosite velike činbenike našega preporoda* (PB: 279.). U prvoj polovici 19. st. ta se imenica rjeđe rabila,⁹ češća je u tekstovima druge polovice 19. st. Zanimljivo je što ARj. navodi glagolsku imenicu *čimba* (sa sufiksom *-ba*), potvrđenu u hrvatskom jeziku od 17. st., a ne navodi mislenu tvorenicu *čimbenik*, iako ju ima Šulek (1860: 445.) uz njemački *factor*, kao *aritmetički* naziv.

Pri mocijskoj tvorbi ženskoga parnjaka etnonima *Hrvat* Pavlinović rabi sufiks *-kinja*, tj. izvedenicu *Hrvatkinja*. U pjesmi *Župnikovanje* piše: *Daj putnika, mati hrvatkinjo* (PB: 171.). U ARj. potvrđuje se *Hrvatkinja*, odnosno inačica *Horvatkinja* samo u P. Rittera Vitezovića (Vila Horvatkinja, Odiljene sigetsko, 1684.); Pavlinovićeve uporabe nisu navedene kao ni druge pojedinačne u tekstovima 19. st.¹⁰ Pripominjemo da Pavlinović rabi i imenicu *Hrvatica*¹¹ pa se može zaključiti da je riječ o stilskom izboru. U suvremenoj se mocijskoj tvorbi imenica s osnovom na *-t*, prednost daje sufiksu *-ica* (Babić, 1991.: 270.). Također, stilski se obilježenom osjeća i izvedenica *Slovinkinja* koju rabi u pjesmama, npr. u Ognjišaru je vila: *Slovinkinja starogorka Vila!* Prema ARj. u značenju „isto što i Slovinka“ nalazi se u Bellinu i u Stulićevu rječniku, a potvrđuje u Ivaniševića. Međutim, tu izvedenicu nalazimo i u drugih hrvatskih pisaca, npr. Kačića Miošića (*Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, 1756.), a u 19. st. više puta u pjesništvu.

U hrvatskoj je pisanoj tradiciji vrlo plodan sufiks *-nja* pri tvorbi imenica s glagolskim značenjem, koje su izvedene od prezentske osnove nesvršenih glagola, npr. *kradnja*, *lomnja*, *lovnja*, *škripnja*, *učnja* itd. (Vulić i Laco, 2015.: 209.; Vulić, 2013.: 138.). Pavlinović ima *gudnja* ‘sviranje’, pa piše u stihovima: *Uz pjevanje, uz gudnju* (PB: 110.) i u podrubnici: *na gudnju i na pjesme* (PB: 25.), što je vrlo rijetka poraba. Naime, ARj. bilježi tu riječ s potvrdom u Radnića (17. st.), a prema potvrdama navedenima uz *gudenje* ili *gudjenje* razvidno je da su one bile običnije. U tekstovima 19. st. više se puta rabe i imenice *gudnjava* i *gudba*, a bilježi ih i Šulek (1860.: 546.).

Od prezentske osnove svršenoga glagola IV. vrste *utjeloviti* nalazimo glagolsku imenicu izvedenu sufiksom *-a*: *utjelova* ‘utjelovljenje’ koju Pavlinović rabi više puta, npr. u podrubnicama: *prometnuo se u utjelovu duha ljudskoga* (PB: 26.); *koja predstavljaju utjelovu drugih težnja ljudske naravi* (PB: 28.); *u prostoj basni jest utjelova Mjeseca* (PB: 29.). Međutim, u jednakom značenju tvori i imenicu *utjela*, *Prometelj... živa utjela izumnosti ljudske* (PB: 27.). Ta je imenica izvedena istim sufiksom *-a* od prezentske osnove glagola V. vrste *utjelati* koji nalazimo u Stulića

⁸ Danas je pravopisno rješenje *čimbenik* s provedenim jednačenjem po tvorbenom mjestu.

⁹ Nalazimo ju npr. u Zagrebačkom katoličkom listu, 1854., tečaj 5., br. 26., Zapad i Iztok, Franje R.

¹⁰ Zabilježio ju je Franjo Š. Kuhač u splitskoj narodnoj pjesmi (u Južno-slovenske narodne popievke, Zagreb, 1878.). Nalazi se kadikad i u proznim djelima, npr. u Š. Milinovića, Hrvatske uspomene u Dalmaciji, Vienac, 1873., br. 5.: 553. www.books.google.hr/books

¹¹ U Puti (Godine 1867-75), Zadar, 1888., rabi imenicu *Hrvatica*.

(1806.: 519.) s bilješkom da je *utjeloviti ruski*. ARj. nema natuknicu *utjela*, a ima *utjelova* s napomenom da je „samo u jednoga pisca“ – Pavlinovića. Zaključujemo da se pri izboru tih imenica Pavlinović kolebao jer se u jednakom značenju u njegovoj poznatoj mudroslovljici nalazi i *utjelba*, koja je također izvedena od prezentske osnove glagola *utjelati*, ali sa sufiksom *-ba* (*Jezik je najdivnija objava ljudskoga duha, misli utjelba*. Različiti spisi, 1875.: 390.). Ta je imenica unesena i u ARj. s napomenom da je potvrđena samo u Pavlinovića.¹² Suvremeni rječnici u tom značenju navode imenicu srednjega roda *utjelovljenje*. Od prezentske osnove svršenoga glagola V. vrste *prevladati* Pavlinović je sufiksom *-a* izveo imenicu *prevlada* ‘ono što prevlada, prevlast’: *Čovjek se ne usavršuje prevladom koje moći duševne...* (PB: 269.) koju ARj. također potvrđuje samo u njegovim djelima. Nalazimo pojedinačne uporabe te imenice u tekstovima 19. st., ali objavljenima nakon Pavlinovićevih.¹³ Suvremeni ju rječnici ne navode.

Zanimljiva je Pavlinovićeva izvedenica *ohrabrica* ‘riječ ohrabrenja, riječ koja ohrabruje’ (<ohrabr+ica), izvedena od prezentske osnove svršenoga glagola IV. vrste *ohrabriti* i sufiksa *-ica*: u besjedi Ban Zrinović Pavlinović piše: *Pozdrav braći daje, i junačke ohrabrice za umrli čas* (PB: 234.). U ARj. nije unesena i ne nalazimo drugih uporaba osim u Pavlinovića. Zanimljiva je s gledišta suvremenoga rječotvorja. Naime, u suvremenom je jeziku taj sufiks običan pri izvođenju imenica koje označuju vrste ili skupine riječi ili rečenica (npr. *tuđica, posuđenica, usvojenica, prevedenica, složenica, izvedenica, uvodnica* itd.), s tom razlikom što je u njima obično pridjevna osnova, a u Pavlinovićevoj *ohrabrici* glagolska.

Jedino se u Pavlinovića nalazi imenica *podruguša* u značenju ‘satirično djelo, burleska’. Razvidno je da je u osnovi te riječi glagol *podrugati se/podrugivati se*. U podrubnicama uz pjesmu Kotari objašnjava da je riječ o Parinijevu satiričnom spjevu: „Njegova Podruguša: *Il giorno* kojim opisuje razkošni život gospode lombardeške.“ (PB: 178.).

Morfološka osnova *divljačn-* pridjeva *divljačan* poslužila je kao tvorbena osnova imenice *divljačnost*, koja je izvedena sufiksom *-ost: priprostost i divljačnost* (PB: 28.). Prema ARj. pridjev *divljačan* potvrđen je u hrvatskih pisaca od XVI. st., a imenica *divljačnost*, „osobina onoga koji je divljačan“, od XVIII. st. i u rječnicima Bellinu, Voltićevu i Stulićevu. Pavlinovićeva uporaba nije navedena. Suvremeni rječnici nemaju te imenice, ali imaju pridjev *divljačan*.

---

¹² Valja međutim upozoriti da je izvedenicu *utjelba* uporabio i Petar Preradović u svojem prijevodu s francuskoga na hrvatski jezik djela Spiritizam na prosto razložen: kratak nacrt nauka o duhovih i njihovih priobćivanjih, Zagreb, 1865. (v. Ana Kapraljević: Spiritizam i spiritualizam u Preradovića kao autora i prevoditelja, 2018., www.postpress.com.hr).

¹³ Npr. u Adolfa Vebera Tkalčevića, Put u Carigrad: ... *dopušta prevladu nad pobjednici...* (1886.: 160.).

Pavlinović je rabio mislenu imenicu *izumnost*, npr. u bilješkama objašnjava *Prometej... živa utjela izumnosti ljudske* (PB: 27.). Ta se imenica može smatrati izvedenicom od osnove pridjeva *izuman* (> izumn- + -ōst) za koji, doduše, nalazimo tek pojedinačne uporabe u 19. st.,¹⁴ ali i imenica *izumnost* (u značenju ‘domišljatost’ i ‘stvaranje novoga izuma’) samo se kadikad rabila u 19. st.,¹⁵ u tom značenju nalazi se u Šuleka (1860.), odakle ju je vjerojatno preuzeo Pavlinović, a preuzima ju i Parčić (1887.). U ARj. nije unesena, a ne nalazi se ni u suvremenim rječnicima. U praksi se u tom značenju obično rabi posuđenica, npr. inovativnost.

Sufiks *-je* rabi se pri tvorbi imenica srednjega roda kojih tvorbene osnove pripadaju različitim vrstama riječi, a izvedenice različitim semantičkim skupinama. Tako je npr. morfološka osnova imenice *njedra* Pavlinoviću poslužila kao tvorbeno osnova imenice *njedarje* s umetnutim blagoglasnim *a* unutar osnove: *u meko njedarje* rabi u stihovima. Prema ARj. potvrđuje se, i to u ikavskom liku *nidarje*, samo u hrvatskim narodnim pjesmama. Sufiksom *-je* izvedena je od imenice *um* imenica *umlje* ‘znanje, umnost’ (s jotacijom, tj. epentetskim *l* na granici tvorbene osnove i sufiksa) koju je Pavlinović više puta rabio. Na primjer, u posveti Ognjišara piše: *Narodnom umlju pripjevano*. Imenicu *umlje* rabi i u složenici *veleumje*, ali s izostankom jotacije na granici tvorbene osnove i sufiksa, što je zanimljiva poveznica s oblikom „*umje – scientia*“ koji nalazimo u Stulića (1806.). ARj. ima natuknicu *umlje* s potvrđama u Stulića (*umje*) i u Pavlinovića, a nerijetko se rabila u 19. st.¹⁶ Suvremeni ju rječnici ne navode.

U Pavlinovića nalazimo glagolske imenice *bogovanje*, *sudbovanje*, *grjehovanje*, *župnikovanje*, *živovanje*. U stihovima rabi npr. *Sve začinja sliepo sudbovanje. / Što Kotarim sudba sudbovala* (PB: 30.); *Na očigled stara grjehovanja* (PB: 176.); naslov je jedne pjesme *Župnikovanje* (PB: 59.). Ali i u prozi piše npr.: *Komu se hoće lagodna živovanja* (PB: 324.). U hrvatskom je jeziku plodna takva tvorba: od infinitivnih osnova glagola V. i VI. vrste i sufiksa *-nje*. Međutim, u Pavlinovića su neobični glagoli od kojih izvodi navedene imenice i osjećaju se stilski obilježena. Imenicu *grjehovanje* ‘griješenje’ nalazimo u Stulića (1806.) te glagole *bogovati* i *sagrjehovati*. Prema ARj. *sudbovati* i *sudbovanje* potvrđeni su samo u jednoga pisca, u Grge Martića (Osvetnici, 1861.). Pavlinovićevi primjeri nisu navedeni. Natuknicu *župnikovanje*, i glagol *župnikovati*, ARj. nema iako se nerijetko rabe u 19. st. Od navedenih je glagolskih imenica u Šonje (2000.) uneseno *bogovanje*, a u Jojić (2015.) *župnikovanje* i *živovanje*.

¹⁴ Nalazimo ga u Stjepana Ilijaševića, *Obuka malenih ili katechetika*, Zagreb, 1850.: 39.

¹⁵ Npr. u Zagrebačkom katoličkom listu (1859., br. 17., tečaj X., str. 131.).

¹⁶ *Umlje* ‘inteligencija, znanje’ nalazi se u djelima različitih sadržaja, npr. u Emanuela Sladovića u *Uputama u pjesmenu umjetnost*, Zagreb, 1852.: 18.; u Ante Kuzmanića, *Poslanica Dalmatincima*, Split, 1861.: 23. i dr.

U hrvatskoj je pisanoj tradiciji znatno više glagolskih imenica izvedeno sufiksima *-enje* i *-jenje* od prefigiranih svršenih glagola IV. vrste (npr. *izgubljenje*, *poželjenje*, *razorenje*, *sagrađenje*, *utješjenje*) (Vulić i Laco, 2015.: 211.), dok u posljednjih stotinjak godina prevladava sukladan tip tvorbe od nesvršenih glagola. Pavlinović tvori takve imenice od svršenih glagola,¹⁷ nalazimo imenicu *zagospodarenje* izvedenu od glagola *zagospodariti*: *da se služi zagospodarenjem prirode* (PB: 27.). ARj. nema tu natuknicu, a ni suvremeni rječnici.

Od prezentske osnove svršenoga glagola *uljuditi* izvedena je sufiksom *-stvo* mišljena imenica *uljudstvo* koju Pavlinović često rabi umjesto posuđenice *civilizacija*, npr. *sjeverno uljudstvo danas premašno u svietu; tri uljudstva: jelinsko,¹⁸ latinsko, i kršćansko-evropejsko* (PB: 25.). Kadikad rabi i *civilizacija*, ali ju, kao i druge posuđenice, piše kosim slovima. ARj. u tom ju značenju potvrđuje u Reljkovića i Pavlinovića, drugih se potvrda ne nalazi. Suvremeni rječnici nemaju tu natuknicu.

U sufiksaloj tvorbi pridjeva izdvajamo primjer uporabe sufiksa *-nī* u odnosnom pridjevu određenoga oblika *nebesni* s tvorbenim značenjem ‘koji se odnosi na nebo, koji se odnosi na nebesa’, pa Pavlinović piše u stihu i u prozi: *s' dvorá nebesnijeh* (PB: 8.); *po pučini nebesnoj* (PB: 28.). U suvremenom je jeziku običan pridjev *nebeski* sa sufiksom *-skī*. ARj. ima natuknicu *nebesan* kao neodređeni oblik, sa sufiksom *-(a)n*, i potvrde u Budinića, Kavanjina te u Stulićevu rječniku, a nije naveden Pavlinovićev primjer. Taj se pridjev rijetko rabio u 19. st.¹⁹, a od suvremenih rječnika unesen je u Jojić i Matasović (2002.) s odrednicom *ekspresivne i knjiške* riječi.

U Pavlinovićevim stihovima nalazimo pridjev *pozlobljen* ‘zamržen, prezren’ izveden sufiksom *-jen* od prezentske osnove svršenoga glagola IV. vrste *pozlobiti* (s epentetskim *l* kao vrstom jotiranja na tvorbenom šavu). Odnosi se na Ognjišara (Prometeja): *On pohadja pozlobljen' unuka,²⁰ / Da mu starac krotne rieči kaže* (PB: 13.). U rječnicima se ne nalazi taj pridjev, ali ARj. navodi glagol *pozlobiti* koji je u značenju ‘mrziti, prezirati’ potvrđen u Marulića, Reljkovića i dr. hrvatskih pisaca te u hrvatskim narodnim pjesmama. U tekstovima 19. st. ne nalazimo drugih uporaba toga pridjeva, osim u Pavlinovića. Suvremeni rječnici nemaju u tom značenju ni glagol ni izvedeni pridjev.

---

¹⁷ Više takvih izvedenica u Pavlinovićevim Različitim spisima nalazi Anić (1990.: 363.).

¹⁸ Tj. helensko (grčko). *Jelini/Jeleni* vrlo se rijetko nalazi u hrvatskim tekstovima. Anić pretpostavlja da bi to u Pavlinovića mogao biti utjecaj „Daničić-Vukova prijevoda Svetog pisma i Njegoševih djela“ (Anić, 1990.: 363.). Međutim, u Stulića (1806.) nalazimo „Jelinjani (Graecus)“, pa bi to mogao biti Stulićev utjecaj koji se razaznaje i u drugim primjerima. K tomu, u istom djelu Pavlinović više puta rabi i imenice *Grci* i *Grčka*, npr. *o kojem mudri Grci pišu...* (PB: 237.); *...kamo god je prispievao u Grčku, uz gusle je grčki pjevao* (PB: 140.).

¹⁹ Nalazimo ga npr. u Petra Preradovića, više ga je puta uporabio u Pervencima, Zadar, 1846.

²⁰ Oblik neodređenoga pridjeva *pozlobljen'* stoji s izostavnikom umjesto nastavka *-a* (*pozlobljena*) radi deseteračkoga stiha.

Opaža se u navedenom stihu pridjev *krotan* (*starac krotne rieči kaže*) što u tom surječju znači ‘riječi koje krote, smiruju’, odnosno riječi kojima bi *starac* Ognjišara privolio na popuštanje – ukrotio. Izveden je sufiksom *-(a)n* od prezentske osnove nesvršenoga glagola IV. vrste *krotiti*. Pridjev *krotan* prema ARj. potvrđen je u 18. st. samo u dvojice „pisaca Dubrovčana“ i u A. Kačića (u Korabljici: „*miran, krotan*“), a nalazi se i u Stulićevu rječniku (1806.). Dakle, u hrvatskoj pisanoj tradiciji, kao i u suvremenom jeziku, običniji je pridjev *krotak, krotki* ‘pitom, miran’. Međutim, u Stulića se razlikuju značenja: *krotak* je ‘pitom, blag’, a *krotan* upućuje na *krotiv*, tj. ‘koji se može ukrotiti’ (*domabilis*). Prema tomu, u navedenom Pavlinovićevu primjeru *krotan* ima blisko značenje pridjevu koji bilježi Stulić.

Od prezentske osnove svršenoga glagola IV. vrste *premašiti* i sufiksa *-(a)n* izveden je pridjev *premašan* ‘koji premašuje, nadmoćan, prevladavajući’ koji je uporabio Pavlinović u podrubnici: *sjeverno uljudstvo danas premašno u svietu* (PB: 26.). Taj pridjev ARj. nema, iako se nerijetko rabio u 19. st., a naveden je u Mažuranić-Užarevićevu rječniku²¹ u značenju ‘prevažan’, u Šulekovu (1860.) ‘pretežan’. Ne navode ga ni suvremeni rječnici: uz glagol *premašiti* naveden je samo glagolski pridjev trpni *premašen*.

Izabrani primjeri prefiksálnih tvorenica

Pavlinović je umjesto posuđenice *sinonim* rabio imenicu *suznak* tvorenu prefiksom *su+*znak, npr. u podrubnici: *Pjesnici k’ tomu uzimali su Olimp u suznak nebesa* (PB: 30.). U jednakom značenju u Različitim spisima (1875.) rabi više puta i prefiksálno-sufiksálnu tvorenicu *suznačje*. U ARj. imenica *suznačje* (*su+*znak+*-je*) potvrđuje se jedino u Pavlinovića, a *suznak* se ne navodi, odnosno uza *suznačje* objašnjava se da je „načinjeno od imenice *suznak*, kojoj nema potvrde u građi ovoga rječnika, i nast. *-je*“. To navodi na zaključak da su i *suznak* i *suznačje* najvjerojatnije Pavlinovićeve tvorenice. Primjećuje se kolebanje glede tih riječi u suvremenim rječnicima. U Šonje (2000.) nema tih imenica, kao ni drugih tvorenica kojima bi one mogle biti u osnovi. U Jojić i Matasović (2002.) ima izvedenica *suznačan* ‘koji znači isto, istoznačan’; u Jojić (2015.) su navedene izvedenice *suznačan* i *suznačenje*, ali u značenju ‘koji nema vlastito značenje’.

Od imenice *Hrvat* prefiksálnom je tvorbom načinjena imenica *nehrvat* koju je Pavlinović uporabio u spomenutoj besjedi: *da...nijedan čovjek nehrvat ne sudi...* (PB: 288.). Navodi ju i ARj. s napomenom: „Riječ načinjena u novije vrijeme prema njem. na pr. *Nichtdeutscher*“, ali se ne navodi nijedna potvrda. Napominjemo da nalazimo pojedine rijetke uporabe te imenice u 19. st.,²² a prije Pavlinovićeva primjera u Pjesmama i besjedama (1873.) nalazimo ju u članku *Prijateljski listovi*, Priobćuje X. Y., u *Naše gore list*, Zagreb, 1865., br. 25: 200.: *...svak će te naći, i Hrvat i Nehrvat*.

²¹ Ivan Mažuranić i Jakov Užarević, *Němačko-ilirski slovar*, Zagreb, 1842.: 373.

²² Npr. u jednom natječaju u *Gospodarskom listu*, Zagreb, 1874., br. 10. i 14.

Rečeno je kako je Pavlinović rabio izvedenicu *kršćenik*, a rabio je i od nje složenu *nekršćenik* ‘nekršćanin’, npr. *U Jerolimu motrismo poganina... nekršćenika* (PB: 211.). ARj. u tom značenju navodi jednu potvrdu iz 17. st. (u I. Ančića) te u *Juridisch-politische terminologie*, Beč, 1853., ali ne navodi Pavlinovićev primjer. K tomu valja reći da je inačica sa *št* – *nekrštenik* potvrđena u Reljkovića i u Stulića, ali i u Pavlinovića u Razgovorima o Slavenstvu, Jugoslavenstvu, Srbo-Hrvatstvu (1876.).

Pavlinović je rabio imenice bliskoga značenja *bezuhanje* (bez+uhvanje) i *neuhvanje* (ne+uhvanje) u stihovima i u prozi, npr. *Bezuhanja, podlosti, pretvorbe* (PB: 22.); *Zloduhni vihar neuhvanja* (PB: 276.), koje su se u 19. st. rijetko rabile, a pojedine uporabe nalazimo u djelima objavljenima prije Pavlinovićevih Pjesama i besjeda.²³ U hrvatskoj su tradiciji potvrđene inačice *bezufanje* i *neufanje*, u tom ih liku unosi i ARj.: nema natuknice *bez-* i *ne-* +*uhvanje*. *Neufanje* je obilno potvrđeno u hrvatskoj tradiciji, a *bezufanje*, iako potvrđeno od XVI. st., od rječnika je samo u Stulićevu.

Među primjerima prefiksalne tvorbe glagola zanimljiva je u Pavlinovića uporaba prefiksa *raz-* kojim se inače postiže veća intenzivnost ili šira usmjerenost radnje. Takav mu je svršeni glagol *razkvariti* u kojem prefiks *raz-* upućuje na naglašeni intenzitet radnje izražene osnovnim glagolom *kvariti*. Pavlinović ga rabi u obliku glagolskoga pridjeva trpnoga *razkvaren*, u stihu: *srdcem razkvarene* (PB: 21.). Tim je prefiksom načinjen i glagol *razvrijediti* ‘sasvim povrijediti, pozlijediti’ u pjesmi Kotari: *U Bosni se rane razvriedile* (PB: 46.). Taj glagol navodi i ARj. u tom značenju s potvrdom u Vitaljića, ali nije naveden Pavlinovićev primjer, te s napomenom da nije zabilježen ni u jednom rječniku.²⁴ Glagol *razkrivati* ‘otkrivati’, koji se rijetko rabio u 19. st., posebice u prvoj polovici,²⁵ uporabio je u Besjedi: *Novi svijet... razkriva se ljudskoj radinosti* (PB: 223.). Taj glagol navodi i ARj. s potvrdom u Habelićevu i Belostenčevu rječniku. Izvedenice od glagola *razgraditi* ‘porušiti, razrušiti, razoriti’ Pavlinović je uporabio u stvarnom i u prenesenom značenju u pjesmi Kotari: *Razgradjene kule i dvorovi; Sve to crno razgradilo vrieme* (PB: 36., 37.). U tim značenjima ARj. navodi potvrde u starih hrvatskih pisaca i u hrvatskim rječnicima Habelićevu, Bellinu, Voltićevu, Stulićevu i Šulekovu, ali nisu navedeni Pavlinovićevi primjeri. Pripominjemo da se od navedenih riječi s navedenim znače-

²³ Nalazimo ih npr. u Antuna Paska Kazalija, Zlatka, Zadar, 1856.: 61.; Trista vicah udovicah, Zadar, 1857.: 62. *Bezuhanje* ima i Andrija Stazić, *Grammatica illirica*, Split, 1855.: 89. Pri tom valja pripomenuti kako se opaža da se *hv* umjesto *fu* u imenici *uhvanje* (= *ufanje*) nerijetko pisalo tijekom 19. st. što je, očigledno je, prihvatio i Pavlinović.

²⁴ Međutim, nalazimo taj glagol, ali ne u tom značenju, u Parčića (1874.: 700.) gdje znači ‘ublažiti, umrtviti’, u Filipovića (1869.: 51., 366.; 1875.: 1543.) s leksičkim značenjem ‘umrtviti, razvrijediti izpravu, dokaznicu, vrednoću uzeti’, te je u Šuleka (1875.: 930.) u značenju *razvriediti* isto što i *razcieniti*’ (=disvalutare, obezvrijediti). Kadikad se u tom značenju rabio u drugoj pol. 19. st. i to u pravnim tekstovima.

²⁵ Nalazimo ga npr. u Zori Dalmatinskoj, 1845. br. 1.: 5.

njima u suvremenim rječnicima nalaze *raskrivati* i *razgraditi*, a glagoli *raskvariti* i *razvrijediti* nisu navedeni.

U podrubnici Ognjišara, Pavlinović rabi glagol *predricati* ‘proricati, prorokovati’ (pred-+ricati<reći): *Prometej predriče Jupiteru, da će i njegovo vrhovno bogovanje prestati* (PB: 29.). ARj. ima natuknicu *predreći* ‘naprijed, prije reći’, potvrđenu u Kavanjina, te *proreći*, potvrđenu u Budinića i Mrnavića. Glagol *predricati* nema natuknice, ali ima imenica *predricanje* s napomenom da je „od predricati kojemu glag. nema potvrde“. Dakle, potvrdu ipak nalazimo u Pavlinovića, ali i u Šuleka (1860.: 1517.) samo u značenju „kazivati, govoriti (što pred kim, komu)“. U značenju ‘proricati, predviđati’ vrlo se rijetko nalazi u tekstovima 19. st.,²⁶ a suvremeni ga rječnici i ne navode.

Izabrani primjeri prefiksno-sufikslnih tvorenica

Spomenuti imenični sufiks *-nik* sa semantičkim značenjem ‘nositelj osobine’ nerijetko se nalazi i u prefiksno-sufikslnoj tvorbi. Od takvih tvorenica koje je Pavlinović rabio ili tvorio izdvajamo ovdje *bezkućnik* (bez-+kuć-+*-nik*) ‘koji je bez kuće’ i *bezkrušnik* ‘koji je bez kruha’ (bez-+kruh+*-nik*): *...da mu dokaže, kako bezkućnik i bezkrušnik, pravo ima* (PB: 331.). Imenicu *beskućnik* ima ARj. s napomenom da je nastala u „naše vrijeme, u rječniku nijednom“ i navodi Pavlinovićev primjer. Imenica *bezkućnik* može se raščlaniti i sufikslnom tvorbom: od pridjeva *beskućan* i sufiksa *-ik*. Pridjev *bezkućan* ima u Šuleka (1860.), a unosi ga i ARj. Rabio se rijetko u 19., a kadikad i u 20. st. Stulić ima više tvorenica prefikslna tvorbe s prefiksom *bez-* i prefiksno-sufikslna s prefiksom *bez-* i sufiksom *-nik* koji su Pavlinoviću mogli poslužiti kao uzorci, pa tako npr. ima imenicu *bezkróvnik* (*senza tetto* ‘bez krova’, Stulić, 1806.: 17.) u jednakom značenju kao i ‘beskućnik’. Za imenicu *bezkrušnik* nismo našli druge uporabe, osim u Pavlinovića, a ni ARj. nema tu natuknicu pa se može pretpostaviti da je Pavlinovićeva tvorenica. Dok je *beskućnik* postala obična riječ u suvremenom hrvatskom jeziku, imenica *beskrušnik*, koja je stilski obilježena, nije zaživjela i suvremeni ju rječnici ne navode.

U jednoj od besjeda nalazimo glagol *razglaviti* (<raz-glav-iti) u prenesenom značenju ‘razjediniti’: *da nas smetu i da nas razglave* (PB: 265.). Po svem sudeći Pavlinović ju je preuzeo od Stulića. Naime, ARj. potvrđuje tu riječ samo u Stulića i Pavlinovića. Suvremeni ju rječnici navode, ali u drugačijim značenjima, npr. ‘pomaknuti iz ležišta’ (Šonje, 2000.).

Izabrani primjeri čistih složenica

Pavlinović je rabio imenične složenice s priložnom osnovom *vele-* u prvom dijelu složenice, npr. *veleum*, *velespjev*, *velevlast*. Rabio ih je u proznim tekstovima umjesto

²⁶ Primjerice, kao pojedinačna uporaba nalazi se u Viencu, 1882., tečaj XIV., str. 525.: „Svi stali u velike hvaliti njegov jučerašnji govor i predricati mu veliku ulogu...“.

posuđenica (*veleum* ‘genij’, *velespjev* ‘epopeja’ ili sl.). Primjerice: *Veleum Eskilov basnu Prometeovu za svoje groznokaze (tragedie) veličanstveno, ali na prosto uredi...* (PB: 28.); *Ariosto i njegov velespjev: Orlando Furioso...* (PB: 178.); *Javno mnjenje, ta mlada i silna velevlast devetnestoga vieka...* (PB: 332.). Složenice *velespjev* i *velevlast* u ARj. nisu navedene. *Velespjev* je u Pavlinovića najstarija potvrda koju smo našle. U drugim se tekstovima rijetko nalazi i to potkraj 19. st., pa se može pretpostaviti da je to njegova tvorenica. *Velevlast* nalazimo u Zagrebačkom katoličkom listu 1861.,²⁷ dakle potvrđena je prije Pavlinovićeve uporabe, a nerijetko se rabi od konca 19. st. U današnjoj se praksi, posebice publicističkim tekstovima, također kadikad rabi. U suvremenim rječnicima *velespjev* nema natuknice, a *velevlast* ima u Jojić (2015.). Složenica *veleum* ima natuknicu u ARj. u značenju ‘veliki um’ i ‘veleuman’ s potvrdom u Kavanjina i u Šulekovu rječniku (1860.: 558., ‘genie’). Nalazimo ju i u Drobničevu rječniku (1846. – 1849.: 471.), što se u ARj. ne spominje. K tomu valja pripomenuti da se *veleum* kadikad u tom značenju rabio tijekom 19. st., a naveden je i u suvremenim rječnicima (Jojić i Matasović, 2002.; Jojić, 2015.). Valja podsjetiti da su se često uporabi i tvorbi novih složenica s prilogom *vele-* opirali hrvatski vukovci, primjerice, Maretić ih izravno odbacuje:

„Prema njemačkim složenicama: Grossmacht... skovali smo u novije vrijeme nepodobe: *velevlast*, *veletržac*, *veleizdaja*, a nalazi se i: *veleposjednik*, *velekrst* (Grosskreuz) itd. Te složenice ne valjaju ništa. (...) Za to će biti najbolje pisati i govoriti: *velika vlast...*“ (Maretić, 1886.).

Usprkos tomu, takva se tvorba održala i prilog je *vele* postao sustavnim sredstvom hrvatskoga rječotvorja (v. Babić, 1991.: 51.).

Pavlinović je rabio složenicu *plitkoumlje* ‘plitak, slab um, površnost’, npr. *...od sama plitkoumlja i od neljubavi za trud* (PB: 253.). Spomenuto je kako je rabio imenicu *umlje* u samostalnoj uporabi pa se stoga može smatrati da je ovo čista složenica nastala slaganjem osnove pridjeva *plitak* i imenice *umlje* (plitk-o-umlje), koje su povezane spojnikom *-o-*. Potvrda je i prije Pjesama i besjeda, u Zagrebačkom katoličkom listu, 1868.,²⁸ a kako nismo našle drugih ranijih potvrda, može se pretpostaviti da je to njegova složenica. Fonološku inačicu *Plitkoumje* (s), bez jotacije *umje* > *umlje*, unosi i Parčić u svoj rječnik (1874.: 508.). ARj. nema tu natuknicu, kao ni suvremeni rječnici. U novijoj se praksi gdjegdje nalazi, npr. na mrežnim stranicama obično publicističkih sadržaja.

U hrvatskom jeziku tvorba „složenih glagola veoma je slabo plodna pa se može reći da je slaganje netipičan način u tvorbi glagola.“ (Babić, 1991.: 513.) U Pavlinovića

---

²⁷ Zagrebački katolički list, Zagreb, tečaj XII., br. 52., 1861.: 410., u članku potpisanom dr. Fr. R.

²⁸ Govor M. Pavlinovića u XII. sjednici sabora dalmatinskoga..., Zagrebački katolički list, 1868., tečaj XIX., br. 49.

je neobičan složeni glagol *djelotvoriti* s imenskom osnovom u prvom dijelu, a glagolskom u drugom dijelu (<djel-o-tvoriti < tvoriti djelo ‘ostvariti, izvršiti, pretvoriti u djelo’) koji je uporabio u proznom tekstu: *...da razvija i djelotvori prava duševna, koje su narodu našem zakonom priznana...* (PB: 220.). Glagol *djelotvoriti* i od njega izvedenice *djelotvornik*, *djelotvorstvo* nalaze se u Stulićevu rječniku (1806.). I ARj. ima taj glagol s napomenom da je samo u Stulića i da je „nepouzđano“. Suvremeni ga rječnici nemaju, iako imaju posve običan pridjev *djelotvoran*.

Primjećuje se da su čiste složenice u Pavlinovića rjeđe nego ostale tvorenice. Ta je činjenica sukladna suvremenim rječotvornim opisima. Naime, za čiste je složenice u hrvatskom jeziku utvrđeno: „U cjelini tvorbenoga sustava one čine neznatan dio tvorenica.“ (Babić, 1991.: 337.)

Izabrani primjeri složeno-sufikslnih tvorenica

Nerijetko je Pavlinović rabio tvorenice koje pripadaju semantičkoj skupini muških osoba, vršitelja radnje ili nositelja osobine. To je spomenuto uz sufikslnne tvorenice, a opaža se da nerijetko ima i složeno-sufikslnih tvorenica te skupine. Uočljive su pri tom uporabe sufiksa *-(a)c*, *-ik* i *-nik*. U podrubnici *Ognjišara* pjesnik objašnjava tko je *Argo* i tko su *argoplovci*: *Drvodjel Argo sadjelao je tu glasovitu korablju; otle Argoplovci* (PB: 25.). Time pobliže objašnjava imena koja koristi u samom spjevu: *Argoplovci Jason i Orfeo* (PB: 6.). Njegov *argoplovac* (argonaut) hibridna je tvorenica složeno-sufikslnne tvorbe s prvom posuđenom antroponimskom izvornom osnovom *Arg-* i prezentskom osnovom glagola IV. vrste *ploviti* koja služi kao druga tvorbeno osnovna, umjesto tuđe (lat. *nauta*), te sufiksom *-(a)c* s blagoglasnim *a* (*Arg-o-plov-(a)c*).

Druga je polovica 19. stoljeća razdoblje kada su se brojne posuđenice nastojale zamijeniti hrvatskim riječima, pa odatle i pojavnost mnogih novih složenica. Kod Pavlinovića izdvajamo npr. složeno-sufikslnnu tvorenicu *veselovidac* s leksičkim značenjem ‘optimist’. Tvorenica je nastala slaganjem osnove *vesel-* i prezentske osnove *vid-* glagola *vidjeti* kao druge tvorbeno osnove, koje su povezane spojnikom *-o-*, a nakon druge osnove slijedi sufiks *-(a)c* s blagoglasnim *a*. Pavlinović u podrubnici *Ognjišara* piše: *Epimetej bio je veselovidac* (PB: 27.).²⁹ Isti sufiks uzima pri tvorbi imenice *tvrdosrdac* ‘okrutnik’, s tvorbenim značenjem ‘onaj koji ima tvrdo srce’. Pavlinović u podrubnici piše: *Ocean je stari tvrdosrdac... malo čemu vjeruje...* (PB: 28.). Tu su opet spojnikom *-o-* povezane pridjevska osnovna *tvrd-* i imenička *srđc*. Složenice *veselovidac* i *tvrdosrdac* nisu unesene u ARj., a ni u suvremene rječnike.

²⁹ Upozoravamo da u *Ognjišaru* iz 1865. piše *veselovidac*, a u *Pjesmama i besjedama* (1873.) u istom spjevu piše *veselodivac* što je zasigurno tiskarska pogrješka kakvih ima više, odnosno na koje se u *Popravicima* na kraju knjige upozorava.

Budući da nismo našle ranijih potvrda od Pavlinoviće-³⁰ može se pretpostaviti da su to njegove tvorenice. Vrijedno je pri tom pripomenuti kako se opažaju poveznice između Pavlinoviće-³⁰ primjera s natuknicama u Stulićevu Rječosložju. Naime, u Stulića se (1806.: 454. – 455.) nalazi niz složenica tvorenih od *tvrd-* i *srce* (npr. *tvrdosrđe*, *tvrdosrdačan* ‘koji je bez milosti’ itd.). Nema među njima imenice *tvrdosrdac*, ali ima npr. *tvrdoglavac* što je Pavlinoviću moglo biti uzorkom za tvorbu složenice *tvrdosrdac*.

U pojedinim hrvatskim mjesnim idiomima u Dalmaciji poznata je čista složenica *zlogodina* u značenju ‘veliko nevrijeme s kišom’³¹ (Vulić, 2013.: 147.), najčešće u izrazu *Grgurina zlogodina* (npr. na području Trogira) jer su takve nestabilne meteorološke prilike obično bivale oko blagdana sv. Grgura Velikoga, koji se prije Drugoga vatikanskoga koncila³² slavio 12. ožujka (Vulić, 2015.: 60.). Iz toga bi se moglo zaključiti da je *zlogodnik* u Pavlinovićevu spjevu izvedenica sufiksom *-nik* koji se veže sa skraćenom osnovom imenice *zlogodina*. Međutim, naš autor u podrubnici Ognjišara navodi da *Perunova su osobita znamenja i vlasti: triesk i zla godina* (PB: 31.). Budući da rabi dvorječni izraz *zla godina*,³³ a ne složenicu *zlogodina*, imenicu *zlogodnik* u ovom spjevu valja smatrati tvorenicom složene sufiksne tvorbe s pridjevskom tvorbenom osnovom *zl-*, spojnikom *-o-*, drugom skraćenom imeničkom tvorbenom osnovom *god-* (< *godin-*) i sufiksom *-ik*, s tvorbenim značenjem ‘onaj koji donosi zlu godinu’ (tj. veliku kišu i nevrijeme). Pavlinović u spjevu piše: *Od pogleda krvna zlogodnika* (PB: 11.). Imenicu *zlogodnik* unosi i ARj. sa značenjem ‘gatar nesreće, zla’ i samo s napomenom da je u Stulićevu rječniku: nije naveden Pavlinovićev primjer.

Nulti sufiks bio je i jest plodan pri složeno-sufiksnoj tvorbi. Mušku osobu označuje npr. u već spomenutom primjeru imenica *drvodjel* ‘drvodjelac’ s prvom imeničkom osnovom *drv-* i prezentskom osnovom *djel-* glagola *djelati* kao drugom tvorbenom osnovom te nultim sufiksom (*drv-o-djel-Ø*): *Drvodjel Argo sadjelao je tu glasovitu korablju* (PB: 25.). Osim u Pavlinovića, drugih potvrda ne nalazimo, a nije unesena ni u ARj. S nultim je sufiksom i složenica *mudroslov* ‘filozof’ (*mudro-slov-Ø*) s tvorbenim značenjem ‘onaj koji slovi mudro’, a uzorkom joj može biti

³⁰ Iznimno, zanimljivu tvorenicu za žensku osobu, *tvrdosrdca*, nalazimo 1877., tj. nakon Pavlinovićevih Pjesama i besjeda, u članku Stanko Vraz, njegovo djelovanje i njegovo doba, M. G., u Hrvatskom svjetozoru, br. 23., knjiga I.: „Ona je tvrdosrdca, bog ju je stvorio ‘s tielom od ljepote – a srdcem od kamena’ ...“.

³¹ Jedno od značenja riječi *godina* u hrvatskoj jezičnoj starini jest ‘kiša’. U tom se značenju još uvijek rabi u ozaljskom kraju, ponegdje i oko Ogulina, također u govorima gradišćanskih Hrvata.

³² Drugi je vatikanski koncil zasjedao od 11. listopada 1962. do 8. prosinca 1965.

³³ Upozoravamo da je u Ognjišaru (1865.) dvorječni izraz *zla godina*, a u istom spjevu u Pjesmama i besjedama na kraju retka rastavljeno spojnicom *zla-godina*. To je, vjerujemo, tiskarska pogrješka jer je npr. u Hrvatskim razgovorima (1877.: 61.), kao i u Ognjišaru, Pavlinović rabio *zla godina*: „... ja kiše odbijam, i zle godine pritežem...“. Dvorječni izraz *zla godina* rabio je i Vlaho Skvadrović u 17. stoljeću u svom spjevu Mačuš i Čavalica: *još bi mogle zle godine / prosjat suncem iz vedrine*.

npr. imenica *bogoslov*. Pavlinović ju nekoliko puta rabi u besjedama, npr. *slavno dočeka mudroslova Konstantina* (PB: 213.). Ta je imenica unesena u ARj. s jedinom potvrdom u Pavlinovićevim Različitim spisima. Pojedinačne uporabe nalazimo u drugoj pol. 19. st., nakon Pavlinovićevih uporaba, pa se može zaključiti da je to njegova tvorenica. U prvoj pol. 19. st. nerijetko se rabi *mudroljubac* ‘filozof’ kako ima Stulić (1806.),³⁴ a u drugoj pol. rabi se više puta *mudroslovac* kako ima Šulek (1860.). Suvremeni rječnici nemaju složenicu *mudroslov*, a samo u Jojić (2015.) ima *mudroslovac*.

O tom kako je Pavlinović u Ognjišaru pohrvatio antička imena bilo je riječi uz sufiksalne tvorenice. Jednako mu je poslužila i složeno-sufiksalna tvorba. Primjerice, antičkoga boga plodnosti, zemljoradnje, ali i vremena Krona ili Saturna nazvao je *Gladoljet*. U podrubnici objašnjava: „...da je htio svoje sinove da pojede (vrieme sve jede, ruši)...“ (PB: 30.). Pavlinović je to ime vjerojatno preuzeo iz Šulekova rječnika (1860.). I ARj. ima natuknicu *Gladoljet* s napomenom: „jedan od planeta, s kojega je, kao što se njегда učilo u astrologiji, tobože gladna godina. – Načinjeno po češ. Hladolet. – U Šulekovu rječniku (‘Saturn’)“. Premda s etimologijskoga motrišta to vlastito ime jest bohemizam, s gledišta tvorbe riječi može se smatrati tvorbeno motiviranim jer ga je moguće tvorbeno raščlaniti na sinkronijskoj razini: prva je osnova skraćena pridjevska *gladn-* > *glad-*, a druga je tvorbeno osnova zapravo morfološka osnova imenice *ljet*, nakon koje je nulti sufiks. Osnove su povezane spojnikom *-o-*. Inače, u ARj. nije unesen Pavlinovićev primjer.

Umjesto posuđenice *tragedija* Pavlinović rabi tvorenicu složeno-sufiksalne tvorbe *groznokaz*, opet s nultim sufiksom, s tvorbenim značenjem ‘ono što kaže³⁵ grozne stvari i sl.’. Prva, pridjevna tvorbeno osnova *grozn-* povezana je spojnikom *-o-* s prezentskom osnovom *kaz-* glagola *kazati* ‘pokazivati’, koja služi kao druga tvorbeno osnova. Pavlinović sam u podrubnici objašnjava značenje te tvorenice, navodeći posuđenicu u zagradi: *za svoje groznokaze (tragedije)* (PB: 28.). ARj. nema tu natuknicu, kao ni suvremeni rječnici. Valja pripomenuti da se gdje gdje u suvremenim ogleđima o rječotvorju takva tvorba ocjenjuje pretjeranom. Međutim, pridjev *grozan* u hrvatskoj se pisanoj tradiciji često nalazi i u širim surječjima od današnjih (npr. *grozno zaplakati* ili sl.), a nije neobičan ni u različitim tipovima složenica (npr. Stulić ima pridjev *groznotvoran*). Stoga se može reći da Pavlinović nije nasumice ili nepromišljeno odabrao prvu osnovu složenice *groznokaz*.

Za lađu, konkretno galiju s dvama jedrima, Pavlinović rabi tvorenicu složeno-sufiksalne tvorbe *dvojedrica*. Prva brojeva tvorbeno osnova *dv-* i druga imenička tvorbeno osnova *jedr-* međusobno su povezane spojnikom *-o-*, a sufiks je *-ica*. Kontekst Pavlinovićeva dvostiha u samom spjevu jasno pokazuje značenje te tvorenice:

³⁴ Primjerice, i I. A. Brlić (1833.) u svojoj je gramatici posuđenicu ‘filozof’ također zamijenio isto značnicom *mudroljubac* (Ham, 2006.: 60.).

³⁵ U značenju ‘pokazuje’.

Na ladji se našo dvojedrici / pedeset ju podprlo vesala. (PB: 5.). Valja istaknuti da Pavlinović rabi i složenicu *trojedrica* ‘brod s trima jedrima’, jednakoga tvorbenoga postupka, u Različitim spisima (1875.: 67.): *Do triestak dvojedrica i trojedrica pod zastavami, tihim vjetarkom zakrstarilo po tom jezercu....* ARj. ima obje natuknice, *dvojedrica* i *trojedrica*, s napomenama da su Pavlinovićeve, a to znači iz njegova rukopisnoga rječnika. Iz toga je rječnika *dvojedricu* preuzeo i Parčić za svoj Rječnik slovinsko-talijanski, 1874. (Marković, 2011.: 72.). Vidović nalazi naziv *dvojedrica* (trabakul) u F. Ivaniševića (1903. – 1906.) i V. Vuletića Vukasovića (1900.) pa zaključuje:

„Nije sigurno je li termin *dvojedrica* zaista i postojao u govornom jeziku pomoraca ili su ga spomenuta dvojica autora skovala.“ (Vidović, 1982.: 164.)

Razvidno je, dakle, da su te riječi već bile zabilježene u Pavlinovića, a unesene i u spomenute rječnike prije nastanka tekstova koje Vidović spominje, pa je taj zaključak pogriješan. Može se pretpostaviti da je obje te složenice Pavlinović prvi zabilježio, bilo da ih je čuo ili sam skovao. Vrlo se rijetko rabe u 20. st.³⁶ Suvremeni rječnici nemaju tih natuknica, ali *trojedricu* bilježi Institutov Hrvatski jezični savjetnik (1999.: 1477): „brod s trima jedrima“.

U pjesmi Kotari Pavlinović rabi složenicu *zidoderi*: *I bedeme sruše zidoderi* (PB: 37.). Ta složeno-sufiksalna tvorenica s nultim sufiksom (zid-o-der-Ø) ima tvorbeno značenje ‘ono što dere zid’ i označuje spravu za rušenje zidova. Prva je tvorbeno osnova imenička, a druga prezentska od nesvršenoga glagola V. vrste *derati*. Unesena je u ARj. s napomenom da se nalazi u Šulekovu rječniku (1860.), ‘top koji dere zidove’, te da ju je „u Makarskoj krajini zabilježio Pavlinović“, što znači da se nalazila i u Pavlinovićevu rukopisnom rječniku. U tom se značenju imenica *zidoderi*, uz leksičku istoznačnicu *ovan*, rabila kadikad u drugoj polovici 19. st. i u 20. st., suvremeni ju rječnici ne navode.

Među imenicama složeno-sufiksalne tvorbe koje su ženskoga roda izdvajamo ovom prigodom grčko ime Pandora (grč. *pan* = sve, *doron* = dar), koje je Pavlinović preveo na hrvatski tvorenicom Svedarka (Sv-e-dar-ka), s prvom zamjeničkom i drugom imeničkom osnovom koje su povezane spojnikom *-e-* te na kraju sufiksom *-ka*. Tu prevedenicu, stilski obilježenu, rječnici ne bilježe.

Riječ *zlo* u hrvatskoj se jezičnoj tradiciji često rabila kao imenica, pridjev i prilog. Nalazi se i kao osnova u prvom dijelu složenica. Pridjevna je osnova u spomenutoj Pavlinovićevoj složenici *zlogodnik*. Kao priložna osnova u prvom dijelu složenice u Pavlinovića nalazi se u neodređenom pridjevu tvorenom složeno-sufiksalsnom

---

³⁶ Primjerice, pisac Baldo Glavić u svom spjevu Remeta (1904.) rabi riječ *dvojedrica*, također ju nalazimo u publikaciji Hrvatska narodna šala, ur. Josip Pasarić, sv. I., Zagreb, 1921.: 141. – uz pripovijetku iz Poljica, za *trabakul* se u podrubnici navodi hrvatska istoznačnica *dvojedrica*. U novije doba naziv *trojedrica* uporabio je Nedjeljko Fabrio, Izabrane pripovijetke, Zagreb, 1990.: 178.

tvorbom *zlouđaran* ‘zlo, teško udara’ (zl-o-udar-(a)n), s drugom prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste. Pavlinović tu tvorenicu rabi u stihovima, ali i u prozi Ban Zrinović: *U to skoćio turćin i naperio zlouđarnu diljku...* (PB: 276.). Natuknicu *zlouđaran* unosi i ARj., ali potvrđuje samo primjerom iz Osvetnika fra Grge Martića (1861.); Pavlinovićev primjer nije unesen. Može se pretpostaviti da je tu riječ Pavlinović preuzeo od Martića. Određeni pridjev *ognjokresni* tvoren također složeno-sufiksalmom tvorbom, s prvom imeničnom i drugom prezentskom osnovom nesvršenoga glagola V. vrste (ognj-o-kres-nī) te tvorbenim značenjem ‘ono što kreše oganj’, Pavlinović rabi u podrubnici: *...i šćap ognjokresni prometnuo se u utjelovu duha ljudskoga* (PB: 26.). U istoj podrubnici objašnjava i značenje: „šćap kojim se tare da izkreše oganj“. Osim u Pavlinovića, drugih uporaba toga pridjeva ne nalazimo, pa se može pretpostaviti da je njegova složenica. ARj. nema tu natuknicu, ali ima u istom značenju neodređeni pridjev *ognjokresalan*, s napomenom: „...samo u Jambrešićevu rječniku... Nepouzđano.“ Može se reći da su pridjevi *zlouđaran* i *ognjokresan* stilski obilježeni, izražajni su i sažimaju rećenicu. Suvremeni ih rječnici ne navode.

Zaključne pripomene

Želi li se ozbiljno istraživati nastojanja hrvatskih književnika u 19. stoljeću za obogaćivanjem hrvatskoga nazivlja, pa i onomastićkih realizacija, nezaobilazno je ime Mihovila Pavlinovića. Taj je autor pomno promišljao o svojim jezićnim rješenjima, nastojeći se služiti tvorbenim mogućnostima hrvatskoga jezika, odnosno otvorenosti rječotvornoga sustava, istodobno se oslanjajući i na hrvatsku književnojezićnu tradiciju. Posebice pak valja istaknuti Pavlinovićevo oslanjanje na Stulićeva jezićna rješenja, ali i na Šulekova. Mnoga od njegovih rječotvornih rješenja mogla bi biti primjenjiva i danas jer su u skladu s tvorbenim načinima koji su uobićajeni u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. Premda ih većina više nije sastavnim dijelom stilski neutralnoga književnoga jezika, njihovo bi poznavanje mnogim književnicima (i ne samo njima) moglo biti dobrodošlo pri različitim stilskim jezićnim varijacijama.

Literatura

- Vladimir Anić, 1990., O jeziku Mihovila Pavlinovića, Mihovil Pavlinović u politici i književnosti. U Zbornik radova sa znanstvenoga skupa (ur. Nikša Stančić), Zagreb, Globus, str. 357. – 365.
- Stjepan Babić, 1991., Tvorba rijeći u hrvatskom književnom jeziku, Zagreb, HAZU
- Eugenija Barić i dr., 1999., Hrvatski jezićni savjetnik, Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
- Željka Brlobaš, 2013., Pavlinovićevi razmišljaji o hrvatskome jeziku, Filologija, god. 60., str. 1. – 30.

- Josip Drobnić, 1846. – 1849., Ilirsko-němačko-talianski mali rěčnik, Beč, www.books.google.hr/books?id
- Ivan Filipović, 1869., 1875., Novi rječnik hrvatskoga i njemačkoga jezika, Zagreb, www.books.google.hr/books?id
- Ivo Frangeš, 1990., Pripomene o Pavlinovićevu stilu, Mihovil Pavlinović u politici i književnosti. U Zbornik radova sa znanstvenoga skupa (ur. Nikša Stančić), Zagreb, Globus, str. 275. – 289.
- Sanda Ham, 2006., Povijest hrvatskih gramatika, Zagreb, Nakladni zavod Globus
- Eduard Hercigonja, 1975., Povijest hrvatske književnosti, knj. 2., Zagreb, Liber, Mladost
- Ljiljana Jojić (ur.), 2015., Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika, Zagreb, ŠK
- Ljiljana Jojić i Ranko Matasović (ur.), 2002., Hrvatski enciklopedijski rječnik, Zagreb, NL
- Tomo Maretić, 1886., Filologičko iverje, Vienac zabavi i pouci, god. XVIII., br. 33. www.archive.org/details/vienac
- Ivan Marković, 2011., Mihovil Pavlinović i Dragutin A. Parčić, Filologija, god. 56., str. 51. – 81.
- Mihovil Pavlinović, 1873., Pjesme i besjede Mihovila Pavlinovića, God. 1860-72., Zadar, Narodni list
- Mihovil Pavlinović, 1875., Različiti spisi Mihovila Pavlinovića, god. 1869-84., Zadar, Narodni list, www.books.google.hr/books?id
- Dragutin Parčić, 1874., Rječnik slovinsko-talijanski, Zadar, www.books.google.hr/books?id
- Jakša Ravlić, 1969., Rački, Pavlinović, Nodilo, Lorković, Zagreb, MH, str. 107. – 209.
- Petar Skok, (1971. – 1973.), Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, Zagreb, JAZU
- Josip Ante Soldo, 1987., Don Mihovil Pavlinović, Crkva u svijetu, god. 22., br. 3., str. 262. – 266.
- Joakim Stulli, 1806., Rjecsosloxje (A-O); Rjecsosloyje slovinsko-italiansko-latinsko (P-Z), Dubrovnik, www.books.google.hr/books?id
- August Šenoa, 1873., Pjesme i Besjede Mihovila Pavlinovića, Vienac, god. V., br. 36., str. 573., www.books.google.hr/books
- Jure Šonje (ur.), 2000., Rječnik hrvatskoga jezika, Zagreb, LZ „Miroslav Krleža“
- Bogoslav Šulek, 1860., Němačko-hrvatski rěčnik, Zagreb, www.books.google.hr/books
- Bogoslav Šulek, 1875., Hrvatko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja, Zagreb, www.books.google.hr/books
- Adolfo Veber Tkalčević, 1869., O slogu hervatskom, RAD, JAZU, knj. 8., str. 109. – 120., www.books.google.hr/books
- Radovan Vidović, 1982., Pomorska terminologija i pomorske tradicije, Rječnik C – F, Čakavska rič, 1977., god. X., br. 1. – 2., str. 145. – 180.
- Sanja Vulić, 2013., Štokavski hrvatski književni jezik u 17. stoljeću., Povijest hrvatskoga jezika, 3. knjiga: 17. i 18. stoljeće, Zagreb, Croatica, str. 95. – 161.
- Sanja Vulić, 2015., Pučke poslovice i izrazi vezani uz blagdan sv. Grgura Velikoga., Matica, br. 3., str. 60.
- Sanja Vulić i Gordana Laco, 2015., Jezik hrvatskih književnih djela u 19. st., Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće, Zagreb, Croatica, str. 179. – 243.

Sažetak

Sanja Vulić, Fakultet hrvatskih studija, Zagreb

Gordana Laco, Filozofski fakultet, Split

UDK 81'373.611, izvorni znanstveni rad

primljen 20. prosinca 2020., prihvaćen za tisak 14. siječnja 2021.

About Derivatives in the Poetry and Prose of Don Mihovil Pavlinović

After reviewing the most important works dealing with Pavlinović's word formation, the article analyzes the formatively motivated words in the book *Pjesme i besjede* by Mihovil Pavlinović. Years 1860-72. The selected Pavlinović's book offers a simultaneous insight into his poetic and prose texts. In this work, he also included his poem *Ognjišar* (which was independently printed in Zadar in 1865). Based on Pavlinović's selected and analyzed suffixal, prefixal, and prefixal-suffixal derivations and pure compounds and words created by complex-suffix derivation, it has been concluded that this author carefully thought about his linguistic solutions, trying to use the formative possibilities of the Croatian language, i.e. the openness of the Croatian word formation, while also relying on the Croatian literary linguistic tradition.

Keywords: Mihovil Pavlinović, word formation, prose, poetry

PITANJA I ODGOVORI

GORSKI KARABAH

itateljica D. V., potaknuta četirima različitim imenima koja se istodobno upotrebljavaju u medijima, pita nas što je bolje *Nagorno Karabah*, *Nagorno-Karabah*, *Gorski Karabah* ili *Gornji Karabah*. Zamolili smo jezikoslovca Artura Bagdasarova da odgovori na pitanje. Evo njegova tumačenja i odgovora.

U svezi s ratnim sukobom na prostorima bivšega SSSR-a često se u medijima susreće zemljopisno ime područja u Zakavkazju, u istočnom dijelu Armenske visoravni, ali u različitim inačicama – *Nagorno Karabah*, *Nagorno-Karabah*, *Gorski Karabah*, *Gornji Karabah*: „Francuski predsjednik Emmanuel Macron danas je optužio Tursku da sirijske džihadiste šalje da bi se borili u Nagorno Karabahu” ([<https://vijesti.hrt.hr/664311/lavrov-armenija-i-azerbajdzan-dogovorili-prekid-vatre?jwsourc=cl>, 10. 10. 2020.\); „Armensko ministarstvo obrane zanijekalo je tvrdnju Azerbajdzana da su raketirali gradove u Azerbajdzanu te su optužili Baku zbog kontinuiranog granatiranja naseljenih područja unutar Nagorno-Karabaha“, \(<https://vijesti.hrt.hr/667015/azerbajdzan-i-armenija-uzajamno-se-optuzuju-za-krse-nje-primirja>, 17. 10. 2020.\); „Rusi zaustavili rat u Gornjem Karabahu“ \(<https://vijesti.hrt.hr/676064/potpisan-sporazum-o-prekidu-sukoba-u-nagorno-karabahu>, 10. 11. 2020.\). U istom tekstu možemo sresti i dvojni administrativni horonim: „Dvojica francuskih novinara koji rade za list *Le Monde* u teškom su stanju nakon što su pogođeni granatama azerbajdžanskih snaga u gradu Martuniju u](https://vijesti.hrt.hr/661254/francuska-optuzuje-tursku-da-u-nagorno-</p>
</div>
<div data-bbox=)